

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. május 6.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2013. május 6. 8:00

I. SZÖVEGÉRTÉS

Időtartam: 60 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Fontos tudnivalók

Válaszait gondos mérlegelés után írja le! Egyértelműen és szabatosan fogalmazzon! Ha javít, egyértelműen tegye!

Ügyeljen a helyesírásra! Ha bizonytalan, használjon helyesírási szótárt!

Eredményes munkát kívánunk!

Olvassa el figyelmesen az alábbi szöveget, majd válaszoljon a kérdésekre!

Egyes feladatok végén zárójelben adjuk meg a megoldást segítő szövegrészlet számát.

Gósy Mária: A gyermeknyelv

A kisgyermek az anyanyelv elsajátításának folyamán tanulja meg a nyelv és a beszéd használatát. Ezt a kialakulóban, fejlődőben lévő nyelvet nevezzük gyermeknyelvnek.

Az anyanyelv-elsajátítás kezdetei

(1) A gyermeknyelv fejlődése a születés pillanatában kezdődik (bár előzményei már a magzati életben kimutathatók). Az újszülött kommunikációs képessége ekkor még a sírásra korlátozódik, ezen belül azonban már különböző sírástípusokat találunk az éhség, a fájdalom, a düh, az unalom kifejezésére. Az újszülöttek és csecsemők sírásának tudományos vizsgálata igazolta, hogy az egyes típusok hangterjedelmükben, dallamukban, erősségükben és ritmusukban valóban különbözőek.

(2) Az egészséges újszülött három- és hathetes kora között kezd el a sírástól és más fiziológiás [testi] jelenségektől eltérő hangokat hallatni: ezt nevezzük gögicselésnek. E hangjelenségeket az váltja ki, hogy a csecsemőnek örömet jelent a hangképzőszervi mozgások és a létrejött hangzás okozta élmény. A gögicselés a majdani beszédet készíti elő: a csecsemő beszédhangokra emlékeztető hangokat, hangkapcsolatokat, majd hosszabb hangsorokat ejt; 4-5 hónapos korában már órákig is képes gögicsélni. Eleinte ösztönösen, később egyre tudatosabban sajátítja el és gyakorolja be azokat a képzési mozgásokat, amelyek anyanyelve beszédhangjainak létrehozásához szükségesek. A gögicsélt hangsoroknak a dallama, a hangerőssége, a ritmusa is nagyon változatos. Édesanyák valószínűleg évszázados megfigyeléseit erősítették meg azok a kísérletek, amelyek eredményei szerint a 2-3 hónapos csecsemők megkülönböztetik édesanyjuk hangját más női hangtól, sőt néhány beszédhang elkülönítésére is képesek. A hat hónapos körüli csecsemő gögicselésében jelenik meg a magyarra olyannyira jellemző *a* magánhangzó, amely lassan felváltja a köznyelvben nem lévő rövid *á* hangot.

(3) Egyéves kor körül jelennek meg az első mondatszók (holofrázisok), ennek a beszédprodukciónak a megnevezésére a *gagyog* igét használjuk. A gagyogás mondatszoái az elsajátítandó anyanyelv szavainak torzított formái, illetve gyermeknyelvi szavak: *pápá*, *vau* 'kutya' és 'ugat', *ke* 'keksz', *ató* 'autó', *ana* 'anya'. Ezek általában mondatszerű teljes közlésnek felelnek meg, hiszen például a *mama* szó jelentheti azt, hogy *Mama, éhes vagyok*, vagy *Mama, fázom*, vagy *Mama, elgurult a labda*, vagy *Mama, gyere ide!*. Az első szavak az eredeti szavak egy részének közelítő ismétlései: mintegy 60%-ban az eredeti szavak eleje: *ba* 'banán', *tu* 'tükör', 30%-ban azok vége: *át* 'lapát', *geji* 'reggeli' és 10%-ban a közepük: *omo* 'homok', *ike* 'énekel'. Rövid idő elteltével a gyermek igyekszik érzékeltetni az utánozandó szó szótagjainak számát a saját ejtésében, így jönnek létre a következő szóformák: *pöpő* 'cipő', *süsü* 'fésű', *ciszczisz* 'cica' stb.

(4) Az egyéves kisgyermek beszédmegértése nagymértékben az adott helyzethez kötött. Ha például a konyhában a kést akarja megfogni, és rászólnak, hogy: „Tedd le azt a kést, mert megvágod magad!” – mindebből csak a veszélyhelyzetet ismeri fel, nem pedig az elhangzott mondatot vagy mondat szavait.

A mondatszókát követő beszédszakasz

(5) A mondatszók használatát fokozatosan a kéttagú közlések váltják fel: *apa bú* 'apa haragszik', *Ági bis* 'Ági a vízben játszik'. Megkezdődött az úgynevezett „Mi ez?” korszak, amely nyelvileg a főnevek (*kettű* 'kesztyű', *labba* 'labda', *hóvirág* 'hóvirág') számának ugrásszerű növekedésével jár együtt. A toldalékok (végződés) közül elsőként általában a *-t*

tárgyrag (babát, *kutát* 'kutyát') és az -é birtokjel (*anée* 'anyáé', *Andicsé* 'Andrisé') jelenik meg. Ezeket követik a határozóragok, néhány személyrag, majd a többi toldalék. Megjelennek a háromtagú közlések is: *mott adom lapát* 'most adom a lapátot', *mék hamó Andisnak* 'adj még enni Andrisnak'.

(6) A gyermek már sok szót és toldalékot ismer, ezeket egyre gyakrabban próbálja összekapcsolni. Közléseiben a szöveg összetartozását elsősorban a szavak egymásutánisága biztosítja, de a szavak egy része már tartalmazza az elsajátított toldalékokat is. Létrejönnek a kezdetleges mondatok, amelyek a táviratok stílusára emlékeztetnek. Ezért nevezzük e megnyilatkozásokat távirati stílusú beszédnek: *Ana, beütöttem, fáj, puszika* 'Anyá, beütöttem (a lábamat), ha adsz rá egy puszit, akkor nem fog fájni.' A szavak tartalmi összetartozását a gyermek a beszéddallam segítségével is igyekszik kifejezni. Az egyes szavak hangsúlya még nem minden esetben kerül a szó elejére, hanem gyakran a szó végén jelenik meg.

(7) A kisgyermek beszédértése kulcsszóstratégia alkalmazásával működik: a hozzá intézett közlésekből igyekszik felismerni a legfontosabb szót (szókapcsolatot), majd a beszédhelyzet segítségével megpróbálja kikövetkeztetni a közlés tartalmát. A szavak megértéséhez az összes ún. felismerési kulcsra szüksége van; a fejlődés éppen abban mutatkozik meg, hogy sokszor hallott és használt szavak azonosításához egyre kevesebb felismerési kulcs válik szükségessé.

Többtagú mondatalkotás

(8) Két- és hároméves kor között mind mennyiségi, mind minőségi tekintetben nagyok a változások. A távirati stílusú beszédet fokozatosan felváltják a többtagú közlések: *Láttad azt a kis fészeket?, Lajzol neki celudzával cicát.* Ezekben már sokkal inkább nyelvtani (grammatikai) formák, illetőleg a mondattani (szintaktikai) szerkezetek biztosítják az összetartozást, mint az egymásutániság. A gyermek által használt szavak száma megsokszorozódik (bár elég nagyok az egyéni különbségek). Fokozatosan valamennyi szófaji kategóriába tartozó szó megjelenik a gyermek ejtésében csakúgy, mint megértési folyamatában. Az elsajátított nyelvi elemeket igyekszik általánosítani és mindenütt alkalmazni (e jelenséget analógiának vagy túláltalánosításnak nevezik). Ezekből az analógiás alkalmazásokból adódnak a jellegzetes gyermeknyelvi szóalkotások, amelyek egyben a nyelv tudatos „újratereemtéséről” tanúskodnak: *alszottam* 'aludtam', *ett* 'evett', *hót* 'havat', *tükröt* 'tükröt', *piszokt* 'piszokot', *megyünk a fujaszéba* 'megyünk sétálni' (ti. fúj a szél), *könyvezek* 'könyvet nézek'.

Az anyanyelv alapfokú kialakulása

(9) A gyermeknyelvben hároméves kor körül további fontos minőségi és mennyiségi változások zajlanak le. A hanghelyettesítések (a *j* mássalhangzó helyett az *l*, az *s* helyett az *sz* ejtése) megszűnőben vannak. A gyermekek képessé válnak az általánosan legkésőbb elsajátított magánhangzók, az *ö*, *ő* és *ü*, *ű* képzésére. [...] A szavak hangsúlyának helyét a gyermek ekkor már nem téveszti el (az mindig az első szótagra kerül).

(10) Jellemző az ún. verbális mámor, ami az igék (verbum) mennyiségének és használati gyakoriságának ugrásszerű megnövekedését jelenti. Az e korúak 40,7%-ban főnevet, 39,4%-ban igét és 19,9%-ban egyéb szófajú szót használnak.

(11) A háromévesek beszédmegértési folyamata már megközelíti a felnőttét, a feldolgozásban a beszédhelyzetnek egyre kisebb lesz a jelentősége. Hároméves korra az anyanyelv alapfokon kialakult: a gyermek birtokba vette a nyelvet és képessé vált a hangzó változat használatára; beszél és a hozzá intézett közléseket megérti. Ezzel a gyermeknyelv egyik fontos szakasza lezárult.

Forrás: *A magyar nyelv és irodalom enciklopédiája*. Főszerk. Sipos Lajos: Bp., Magyar Könyvklub, 2002. 244 – 247. – A feladathoz igazított szöveg.

A 8. feladat idézeteinek forrása: Demeter Csilla: *Kincső 3 éves jellemzése a gyermeknyelv jegyében*. *Baba Napló*. <http://babanaplo.meno.ro/?p=267>

1. Egészítse ki a megadott szavakkal a mondatot úgy, hogy jelentése összegezze az 1. bekezdés jelentését! Minden megadott szót használjon föl!

érmelmek, érmetek kifejezése – kommunikációs eszköz – sírás – sírás zeneisége

A(z) _____ a csecsemő számára fontos _____, amelyben _____ történik, mégpedig a(z) _____ segítségével.

2 pont	
--------	--

2. Állításait a szerző rendszeresen példákkal támasztja alá.**Keresse meg és idézze a hiányzó állítást a példához vagy a hiányzó példát az állításhoz! Az idézetek értelmes (tag)mondatok legyenek!**

- állítás: A gögicslés során „sajátítja el és gyakorolja be azokat a képzési mozgásokat, amelyek anyanyelve beszédhangjainak létrehozásához szükségesek” (2)

példa:

- állítás:

példa: „a mama szó jelentheti azt, hogy *Mama, éhes vagyok*, vagy *Mama, fájom*, vagy *Mama, elgurult a labda*, vagy *Mama, gyere ide!*” (3)

- állítás:

példa: *Ana, beütöttem, fáj, puszika.* (6)

3 pont	
--------	--

3. Javítsa ki a 3. bekezdést összegző alábbi szöveget! Aláhúzással jelölje a hibás részletet, majd írja a hibás részlet fölé a javított változatot!

A gagyogásban már megjelennek azok a közlések, amelyek az anyanyelv torzított hangjaiból

állnak össze. A mondatszó – idegen szóval beszédprodukciónak – elnevezés abból ered, hogy az

ily módon alkalmazott mondatok a szavak közlésfunkcióját töltik be.

3 pont	
--------	--

4. Mi igaz az aláhúzott fogalmakra? Egészítse ki a keretbe foglalt szavakkal a mondatok hiányzó részeit úgy, hogy helyes állításokat kapjon! (Egy szó több helyre is kerülhet!) (2, 5, 6, 8)

beszédhang – szerkesztett mondat – szó – toldalék

A gögcicsélés és a gagyogás alapja a _____, a gagyogásban már megjelenik a _____.

MI?

MI?

A kéttagú közlések és a kezdetleges (távirati stílusú) mondatok _____ MIBŐL? állnak, a távirati stílusban ezek egy része már _____ is tartalmaz. MIT?

A távirati stílusú mondatban és a többtagú mondatalkotásban egyaránt jelen vannak a _____ (-t, -é stb.), a többtagú mondatalkotás már _____ MIK? MIHEZ? használja.

6 pont	
--------	--

5. A szövegbeli ismereteket összegezve foglalja össze a beszédtanulás folyamatát! Töltse ki a táblázat üres rovatait; ügyeljen arra, hogy a vázlatpontokkal (●) jelzett helyeken is egy-egy információt közöljön!

ÉLETKOR	A KÖZLÉSFORMA MEGNEVEZÉSE	A KÖZLÉSFORMA FEJLETTSÉGI SZINTJE		
		HANGKÉPZÉS ÁLLAPOTA	MORFÉMÁK (SZÓELEMEK, SZAVAK) HASZNÁLATA	MONDATALKOTÁS ESZKÖZEI
újszülött – csecsemő		_____	_____	_____
3-6 hetes kortól			_____	_____
1 éves		_____		_____
[1 és 2-3 éves kor között]	kéttagú közlések – háromtagú közlések (távirati stílus)	_____	<ul style="list-style-type: none"> • főnevek megjelenése • 	<ul style="list-style-type: none"> • beszéddallam
2-3 éves		_____	<ul style="list-style-type: none"> • számuk megsokszorozódik; • minden szófaj 	
3 éves		<ul style="list-style-type: none"> • hanghelyettesítések eltűnnek • 		_____

12 pont

6. Gósy Mária cikke a beszédértés fejlődéséről is ír (4, 7, 11).

Képzeld el a következő helyzetet!

A gyermek a konyhában a forró tűzhelyhez nyúl. Édesanyja rákiált: Ne nyúlj a forró tűzhelyhez! – és elrántja onnan.

Döntse el, hogy hány éves kori beszédértési állapotot tükröznek az alábbi elképzelt „gyermekgondolatok”! Írja az elképzelt gyermekgondolat betűjelét a megfelelő életkor mellé, és indokolja egy-egy mondatban döntését! (A megoldást a betűjel és az indoklás együtt jelenti!)

- A) „Jajjajj! Anya kiabál. Tűzhely! Nem szabad! Elrántott a tűzhelytől.”
 B) „Jajjajj! Anya mérgesen kiabálja: Nem szabad a tűzhelyhez nyúlni!”
 C) „Jajjajj! Anya kiabál. Elrántott attól a valamitől. Szorítja a karomat. Baj van!”

1 éves korban: ____

Indoklás: _____

1 és 2-3 éves kor között: ____

Indoklás: _____

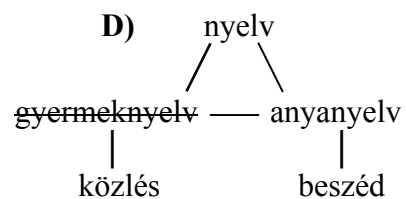
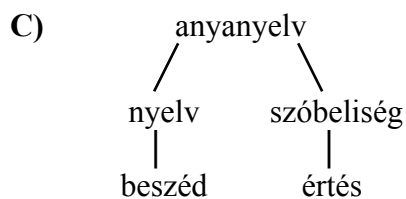
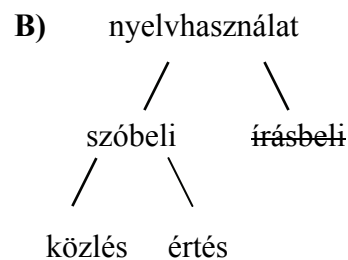
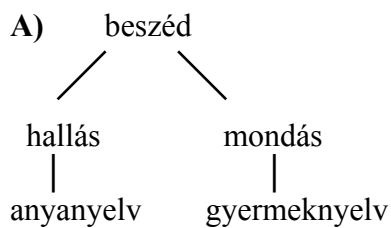
3 éves korban: ____

Indoklás: _____

3 pont

7. „Hároméves korra az anyanyelv alapfokon kialakult: a gyermek birtokba vette a nyelvet és képessé vált a hangzó változat használatára; beszél és a hozzá intézett közléseket megérti. Ezzel a gyermeknyelv egyik fontos szakasza lezárult.”

Döntse el, hogy az alábbi ábrák közül melyik feleltethető meg legpontosabban az idézett mondatok tartalmának! Keretezze be a megfelelő ábra betűjelét!

1 pont

8. A következő szövegrészeket egy anya naplójából valók. Idézza, hogyan nevezi az anya által is megfigyelt alábbi jelenségeket Gósy Mária szövege!

a) „... megjelentek a magyar nyelvre jellemző hangok, szótagocskák [...] Erre mondják, hogy egy éves korára megtette a gyermek a döntő lépéseket az anyanyelv elsajátításában...”

Megnevezés: _____

b) „volt [...] pancsi-pancsi és étkezés közben hami-hami, valamint csücs, bubujál el [...] Vannak, akik elvetik, hogy nem kell két külön nyelvet tanulnia, mert minek a paci, mikor ott a ló megnevezés...”

Megnevezés: _____

c) „nyelvtani összefüggéseket sajátított el. Megtanulta, hogy a mondatok egymással meghatározott viszonyban lévő szavakból állnak.”

Megnevezés: _____

d) „még mindig vannak olyan főnévi ragvégzódések, melyeket helytelenül használ, pedig számtalanszor ismételtük és használtuk helyesen (ilyen a pohárt, a poharat helyett és a kanált, a kérem a kanalat helyett)”

Megnevezés: _____

4 pont	
--------	--

9. A szöveg információi alapján, annak fogalmait felhasználva fogalmazzon saját szavaival 1-2 mondatos megnyugtató és közérthető válaszokat az alábbi aggódó szülői kérdésekre!

a) Újszülött kisfiam néha rettenetesen ordít, máskor csak csöndesen sírdogál. Lehet, hogy ilyenkor annyira elfárad, hogy sírni sincs ereje?

2 pont	
--------	--

b) Kislányom, aki másfél éves, folyton kérdez. Minden tárgy nevét százszor is el kell mondanom neki, mintha nem értené. Lehet, hogy baj van a felfogóképességével?

2 pont	
--------	--

-
- c) Egyéves kisfiam furcsán ismételteti a szavak részeit, a labdára azt mondja *dada*, a mesére *meme*. Lehet, hogy dadogni fog?

2 pont	
--------	--

40 pont	
---------	--

	maximális pontszám	elért pontszám
I. Szövegértés	40	

javító tanár

Dátum:

	elért pontszám egész számra kerekítve	programba beírt egész pontszám
I. Szövegértés		

javító tanár

jegyző

Dátum: Dátum:

Megjegyzések:

1. Ha a vizsgázó a II. írásbeli összetevő megoldását elkezdte, akkor ez a táblázat és az aláírási rész üresen marad!
2. Ha a vizsga az I. összetevő teljesítése közben megszakad, illetve nem folytatódik a II. összetevővel, akkor ez a táblázat és az aláírási rész kitöltendő!

ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2013. május 6.

**MAGYAR NYELV
ÉS IRODALOM**

**KÖZÉPSZINTŰ
ÍRÁSBELI VIZSGA**

2013. május 6. 8:00

II. SZÖVEGALKOTÁS

Időtartam: 180 perc

Pótlapok száma	
Tisztázati	
Piszkozati	

**EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA**

Fontos tudnivalók

Válasszon ki és oldjon meg egy feladatot! Ha munka közben mégis elkezd egy másik feladatot is, az előzőt húzza át!

A kifejtésben vegye figyelembe a feladatban adott szempontokat!

Bátran fogalmazzon önálló véleményt, és adjon számot ismereteiről is.

Írását gondosan szerkessze, helyesírását ellenőrizze a szótárból, ha bizonytalan.

Jegyzeteket, vázlatot készíthet, de ügyeljen arra, hogy azok elváljanak a kész fogalmazástól. A szövegbe is jegyzetelhet.

Fogalmazása 500–1500 szó (kb. 3–8 oldal) terjedelmű legyen.

Eredményes munkát kívánunk!

Érvelés

Ha utazunk, akkor eszünkbe sem jut a szó szoros értelmében vett tanulás: úgy-szólván mindent, amit az utazás során megismerünk, megismerhetnénk utazás nélkül is, nemegyszer alaposabban; a régi latin mondás is azt tartja, hogy *„eget s nem elmét változtat, aki a bölcsességet a tengeren túl keresi”*. Nem, egyáltalán nem a tudásért utazunk. De nem is azért, hogy megszabaduljunk a napi gondoktól és elfelejtsük a bajainkat, minthogy egy másik latin szentencia szerint *„a sötét gond ott ül a lovas mögött”*.

Forrás: Leszek Kolakowski: *Kis előadások nagy kérdésekről. Az utazásról.* Pályi András fordítása. Európa Kiadó, Budapest, 1998.

Miért vált az utazás epikai művek gyakori cselekményszervező elemévé? Miért indítják útnak hőseiket a regényírók, novellisták? 3-4 epikai mű bemutatása alapján foglalja össze álláspontját! Kifejtésében vegye figyelembe a felvezető szöveg állításait az utazás lehetséges céljáról, céljairól!

VAGY

Egy mű értelmezése

Olvassa el és értelmezze Márai Sándor elbeszélését! Értelmezésében fejtsse ki, miként járul hozzá az elbeszélés szerkezete, az elbeszélői nézőpont a megjelenített alakok indítékainak, érzelmeinek megértéséhez! Térjen ki arra is, milyen érzelmi változásokat élnek meg a történet szereplői!

Az árva

1

Ötvenkettedik évében Flóra nénénk, a család legnagyobb megdöbbenésére, magányról, félelmi érzetéről és „lelki egyedüllétről” kezdett panaszkodni. Ötvenkét éven át bírta a magányt. Igaz, afféle zajos, családtagokkal, ismerősökkel zsúfolt magány volt ez. De most egyszerre kellett neki valaki, aki csak az övé, akinek zsarnoka lehet, akit szerethet. Ekkor elhatározta, hogy örökbe fogad egy árvát.

Elhatározását sokáig nem értették, megcsodáltuk, találgattuk igazi értelmét. Igaz, a sors megtagadott tőle férjet, gyermeket. Olyan színtelen élet volt Flóra élete: színtelen és szegényes. Ötvenéves koráig zongorázni tanított – jórészt botfűlű polgárgyermekeket – a városi zenedében. Akkor egyszerre – mint aki már nem bírja tovább a vizsgadarabokat, a *Hajnalt az erdőben* és az *Arabs lovasokat* – nyugdíjba ment.

Egyedül élt, regényeket olvasott, szemérmesen és bátortalanul pletykált és csodálkozott. Mintha most értené végre az életet, a sorsot. Sértődött és csodálkozó arckifejezéssel sétált a világban, ahol legtöbben magányosak vagyunk. Az égre nézett, a földre nézett, s valamit nem értett, valamit nem talált. Mi, közeli és távolabbi családtagjai, becéztük a magunk módján; de csak úgy mellékesen, félkézzel. „Van nyugdíja, mindene megvan, ami kell neki” – mondtuk, ha néha szóba került a sorsa. De, úgy látszik, mégsem volt meg „mindene”. Flórával ötvenkét éves korában, megtörtént a nagy áldás, vagy a nagy balszerencse, a legtöbb, ami emberrel történhet, a legkínosabb és legszomorúbb kaland: sürgősen, múlhatatlanul szeretni akart valakit. E célból hirdetést adott fel az egyik fővárosi lapban, az „Ismerkedés” rovatban. Flóra hirdetése különösen hatott a nagyvilági rovatban, ahol zenekedvelő és természetbarát úrhölgyek keresték megértő, ötvenes urak önzetlen barátságát levelezés céljából, s nem zárva ki a házasság lehetőségét sem. Flóra nem is gondolt ilyen eshetőségre. Szükszavúan közölte a világgal, hogy nyugdíja van, magányos, és szívesen magához fogadna egy árvát.

A hirdetésen mosolyogtunk. Volt benne valami reménytelen. De Flóra a napokban, amíg a választ várta, oly izgatott volt, oly pironkodó és meghatott, mint egy süldő leány, aki titokban levelezést kezdett élete eszményével, a neves fővárosi moziszínházzal. Ez a hirdetés, ez a néhány soros vallomás volt Flóra életének nagy kalandja. Az első és utolsó, úgy tudom. De az emberi szív olyan csodálatos, hogy néha egy apróhirdetésben is tökéletesen ki tudja fejezni magát.

2

Három napig nem érkezett semmiféle válasz. Már-már elcsüggedtünk. A világ árvái, úgy tetszett, nem kérnek Flóra fonnyadt, szemérmes szeretetének maradékából. Negyedik nap reggelén megérkezett a várva várt levél, az árva levele. Gyakorlatlan írással rótt, szüksézáú, bájtalan levél volt. Sokszor elolvastuk, a levél kézről kézre járt a családban.

Már nyolc esztendeje árva, írta a levélíró: szüleit, sajnos, korán elvesztette. A levél hangjából kicsengett valamilyen ellenszenves, hamis ájtatosság. Anyát keres, írta, persze nem az igazit, akit nem pótolhat senki e földi életben, hanem érző, meleg szívet, emberi lényt, aki szeretettel hajol egy árva sorsa fölé. Tud kicsit főzni is, írta; egészséges, természetesen hajadon, s ért valamit a műstoppoláshoz. Bármikor jöhet, írta készségesen.

De csak két hét múlva jött. E két hét alatt mindent elkövettünk, hogy meggyőzzük Flórát vállalkozása veszélyeiről. De nincs nehezebb, mint eloltani egy szívet, amely tüzet fogott. Flóra nap mint nap betűzgette az árva levelét, s az egyes fordulatokat, melyek különösen meghatották, elfogódott hangon olvasta föl, utcán is, idegeneknek is. Tanácsainkra nem hajlott. Van valami ebben a levélben, mondogatta, valami jámborság, szomorúság, ami harsány és többet mond minden értesülésnél, fényképénél is. Látnivaló volt, hogy egy lélek megérintett egy lelket, a kapcsolat megtörtént a világmindenségben, s a család okosai lemondóan legyintettek. Nem kell zavarni Flórát, mondták. Végre is, mi történhet? Mindenkinek joga van úgy és azzal osztani meg az élet kínos magányát, akivel éppen tudja. Az árva leveléből kitetszett, hogy nem nagyon művelt, de jámbor, egyszerű lélek, hajadon és tisztességes. Flóra csinósítani kezdte riadt és félénk kis lakását.

Két hét múlva írt az árvának – a jelölt három megyével arrébb, egyik hosszú nevű alföldi mezővárosban lakott –, hogy jöhet, szeretettel várja, s örömmel megosztja vele életét és szegénységét. Útiköltséget is küldött. Az árva érkezését megelőző két napban csaknem lázas volt az epekedő, előlegezett szeretettől.

3

Izgalma reánk, a családtagokra is átragadt. Mégiscsak megható, gondoltuk, igen megrendítő, ahogy egy lélek itt – minden áldozatra készen – viaskodik a világgal, az emberi magánnyal. A pályaudvarra többen elkísértük Flórát; eljött anyánk is, Kristóf bácsi, a család trabukós¹ bölcse, s én is kimentem, kajánul és kíváncsian. E titkolt kajánságban valamennyien osztoztunk; de kíváncsiak is voltunk, lámpalázasan kíváncsiak. Flóra már reggel óta nem evett.

A vegyesvonat, amely – kétszeri átszállással – elhozta a mezővárosból az árvát, nagy késéssel s csaknem üresen érkezett. Két vadász szállott le az első osztályú kocsiból, majd egy batus kofa, egy utazó, kis mintatáskával hóna alatt, egy öreg, kövér hölgy, szuszogva és nehézkesen, s egy ismerős tanár. Az árvát nem láttuk sehol.

– Lemaradt – mondtuk csüggedten.

– Meggondolta – mondta, könnyekkel szemében, földig sújtva, Flóra.

A pályaudvar hamarosan kiürült. Már nem is maradt ott más, csak a forgalmi hivatalnokok, néhány hordár, Flóra, a család, s a kijáratnál az idős, kövér hölgy, aki imént érkezett a vonattal, s most apró dobozaival, horgolt táskájával vesződött, s zavartan, gyámolatlan pislogással nézegetett felénk. Aztán megindult, egyenesen Flóra felé. Magas volt és kövér, mint egy harangláb. Csókatollas kalapot viselt, s múlt századbéli fekete körgallért, amilyent már sehol sem viselnek, legföljebb különc, nagyon öreg asszonyok, talán külföldön valahol. Botra támaszkodva járt, nehezen cipelte nagy testét.

– Engem várnak, kedveseim, – mondta nyugodtan.

Pislogva, elégedetten, ráncos, kövér arcán édeskés mosollyal, ügyefogyott kedveskedéssel bámult reánk.

4

Az első, riadt beclésre hatvanöt-hatvannyolc esztendősnak gondoltuk. De irataiból megtudtuk, hogy – pontosan – hetvennégy éves. Korához képest fiatalosan üde volt, s máskülönbben is jól tartotta magát. És árva volt, tagadhatatlanul, hivatalosan árva.

A családi tanács először a rendőrség, később, az első felháborodás csillapodtával, ügyvéd kezére akarta bízni az árvát. Megváltják jegyét, adnak neki pár pengőt, s hazaküldik; így gondolták. Flórát keservesen sajnáltuk. Akkor, az állomásról, szótlánul hazament a vendéggel; mást nem is tehetett. Három napig nem láttuk. Az ügyvéd vállát vonogatta. Csalásról szó sem lehet, mondtotta; az iratokból kitetszik, hogy Flóra fogadott leánya

¹ szivarozó

csakugyan hajadon, minden jel szerint tisztességes, egészséges, valószínűleg ért a műstoppoláshoz, s csakugyan árva, hétrpróbás árva. Igaz, huszonkét esztendővel idősebb, mint a fogadott anya; de törvényeink nem ismerik az idős és fiatal árva közötti megkülönböztetést. Aki árva, az árva, mondotta elégedetten az ügyvéd.

Flóra az első három napban bujkált a család elől. Kristóf bácsi meglátogatta őket; de csak az árvával tudott beszélni, Flóra elrejtőzött, szégyellte magát. Az árva fogadta a vendéget; szivart kért Kristóf bácsitól, rögtön rágyújtott és mély hangon beszélt:

– Jó itt nekem, kedves öcsém – mondta kedvesen. – Jó itt az árvának.

– De kedves néném – mondta Kristóf bácsi –, a maga korában, sajnos, már a legtöbb ember árva.

– Mégis – mondta makacson és ellenségesen. Aztán csak pislogott és hallgatott.

Ravasz volt, mint egy öreg medve, szűkszávú, csökönyös. Műveletlen volt, falánk, rosszindulatú, kapzsi és önző. Naphosszat a hintaszékben ült, vagy ennivaló után kajtatott a lakásban. Flóra mindenest fogadott, fiatal leányt, aki mindegyre takarított az árva után. Mert piszkos is volt, rejtélyesen piszkos és ápolatlan. Szülei csakugyan nyolc év előtt haltak el – kilencvenkét és kilencvenöt éves korukban – aggkori gyengeségben.

5

– Küldd el! – mondtuk Flórának. – Szörnyeteg! Csaló! Küldd el, szökj el, mérgezd meg! Csinálj valamit!

De nem küldte el.

Most valami csodálatos kezdődött; s tartott még sokáig, hat éven át. Flóra nem küldte el a vénasszonyt. Lassanként elmaradt tőlünk, családjától, ismerőseitől; érezte, hogy sajnáljuk, szánakozunk, kissé kinevetjük, mérgesen szemléljük ezt a torz idillt. Ezért elvonult, kerülte köreinket. Néha láttuk a sétatéren, amint karonfogja és támogatja fogadott leányát, aki mindegyre evett, utcán is, pattogatott kukoricát rágcsált, vagy délről maradt kenyérhéjat, s botra támaszkodva, zihálva vonszoltatta magát. Mindig kövér lehetett, de az érkezését követő fél esztendőben szemmel láthatóan elhízott. Egy ideig hívtuk még Flórát, üzentünk, fenyegetőztünk. De hívásunkra már nem is felelt. Átadta magát valaminek.

Flóra művelt volt és finom; soha nem szerethette igazán ezt a falánk szörnyeteget, aki bizalmába és magányába csempészte magát. De ha nem szereti, miért tartja? – kérdeztünk. A kérdésre nem tudtunk felelni. Igaz, árva, magányos, tehetetlen. De idegen és utálatos. Aztán megértettük – mert az évek múltak, s Flóra nem lankadt el az ápolásban, önfeláldozásban –, hogy a szeretetnek nincs szüksége eszményi alanyokra. A szeretet olyan, mint... de nem, nincs hasonlat a szeretetre. Nincs oka, nincs magyarázat reá. A szeretet, úgy látszik, önmagáért való. Néha felgyűlik egy emberben és kiárad.

Hat évig éltek együtt. Soha nem tudtuk meg, hogy mit érzett e hat évben Flóra. A hatodik esztendő múltán, nyolcvanéves korában, előrehaladott szívelzsírosodása s erőinek természetes gyengülése sírba vitte az árvát. Flóra temette el, szegényesen, de tisztességesen, ahogy illik.

Akkor már nem éltem otthon, nem láthattam ezt a temetést. De anyám künn volt a temetőben, látta, mikor sírba tették az árvát.

– Képzeld – mondta –, Flóra sírt.

Zavartan néztünk egymásra, fejünk csóváltuk, hümmögtünk, mint mindig, mikor az élet valamit mutat, amire nem illik szabály és képlet. Aztán elfordítottuk fejünk, zavartan, lesütött szemmel, mint akik egy kissé szégyellik magukat; különös szeméremmel szégyenkeznek, mert láttak valamilyen emberfeletti illetlenséget, valamilyen nyers, torz kalandot, az életet.

Forrás: Márai Sándor: *Mágia*. Elbeszélések.1941. Másodközlés: *A magyar novella antológiája II*. Szerk.: Domokos Mátyás. 341–345. o. Osiris Klasszikusok, Bp., 2003

VAGY**Összehasonlító elemzés**

Hasonlítsa össze az alábbi két költeményt! Elemzésében térjen ki a műfaji sajátosságokra, valamint a történelmi személyiség megjelenítésének és értékelésének eszmei és művészi megoldásaira!

Berzsenyi Dániel: *Napoleonhoz*

Nem te magad győztél, hanem a kor lelke – szabadság,*
Mellynek zászlóit hordta dicső sereged.
A népek fényes csatásba merülve imádtak,
S a szent emberiség sorsa kezedbe került.
Ámde te azt tündér kényednek alája vetted,
S isteni pálmádat váltja töviskoszorú.
Amelly kéz fölemelt, az ver most porba viszontag:
Benned az emberiség ügye boszulva vagyon.
(1814)

Vörösmarty Mihály: *Napoleon*

Nagy volt ő s nagysága miatt megdőlnie kellett;
Ég és föld egyaránt törtek elejteni őt:
Túrni nagyobbat irígy lón a sáralkatu ember,
S túrni hasonlót nem bírtak az istenek is.
(1833)

Forrás: Berzsenyi Dániel *Művei*. Osiris Kiadó, 1999. 116. Vörösmarty Mihály *Összes költeményei*. Osiris Kiadó, 2002. 241.

* A költemény első sora több nyomtatott és elektronikus szövegkiadásban a következő formában szerepel: „*Nem te valál győző, hanem a kor lelke: szabadság*”.

		Maximális pontszám	Elért pontszám
I. Szövegértés		40	
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség	20	
	szerkezet, felépítés	20	
	nyelvi minőség	20	
Levonások	Helyesírási hibák	Levonható: 15	
	Íráskép	Levonható: 3	
Az írásbeli vizsgarész pontszáma		100	

javító tanár

Dátum:

		Elért pontszám egész számra kerekítve	Programba beírt egész pontszám
I. Szövegértés			
II. Szövegalkotás	tartalmi minőség		
	szerkezet, felépítés		
	nyelvi minőség		
Levonások	helyesírási hibák		
	íráskép		

javító tanár

jegyző

Dátum: Dátum: